

Praktijkaart Duurzaam investeren in welbevinden

Wat is welbevinden?

Onder welbevinden verstaan we een positief gevoel en positief in het leven (kunnen) staan, zelfvertrouwen, geluk, doorzettingsvermogen en energie, een gevoel dat je ertoe doet, eigenwaarde, het ervaren van steun uit de omgeving en het goed weten omgaan met je eigen emoties. Wanneer we spreken over 'welbevinden' dan spreken we niet alleen over het emotionele aspect van 'je gelukkig en tevreden voelen' maar ook over de factoren die eraan bijdragen dat mensen zich goed voelen. Deze factoren zijn onder te brengen in meerdere gebieden: mentaal, emotioneel, gedragsmatig, lichamelijk en sociaal. Bij welbevinden gaat het om het werken aan een omgeving die in brede zin bijdraagt aan de positieve ontwikkeling tot een gezond, sociaal en zelfstandig mens (Trimbos-instituut en RIVM).

Deze praktijkkaart is opgesteld in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs, om scholen te helpen bij het werken aan welbevinden in tijden van en na corona. In een eerdere praktijkkaart werkten we uit hoe scholen op korte termijn focus kunnen bepalen in hun aanpak voor welbevinden. In deze kaart werken we uit hoe scholen (met hun partners) op de lange termijn en op een duurzame manier kunnen werken aan welbevinden in een schoolbrede aanpak.

Aanleiding en doel van deze praktijkkaart

Aandacht voor het welbevinden van leerlingen en leraren is niet nieuw. Scholen waren hier ook voor corona al in meer- of mindere mate mee bezig, samen met gemeenten en kernpartners. De coronaperiode heeft de aandacht voor welbevinden op school wel versterkt. Veel scholen willen meer en structurelere aandacht voor welbevinden. Tegelijkertijd ervaren scholen dat ze momenteel onder grote druk moeten werken en in beslag worden genomen door de dagelijkse gang van zaken. Juist nu is het lastig om van een afstand naar de school te kijken en aan een geïntegreerd plan voor welbevinden te werken. Deze praktijkkaart biedt handvatten om (opnieuw) overzicht te krijgen over wat de school al doet op het gebied van welbevinden en wat anders of beter kan, op een duurzame manier. Het uitgangspunt hierbij is: *versterken wat goed gaat en aanpassen wat beter kan*. Deze praktijkkaart kan gebruikt worden om een startanalyse te maken, of om datgene wat er al gebeurt op het gebied van welbevinden op waarde te schatten en te verduurzamen.

Voor wie is deze praktijkkaart bedoeld?

Deze praktijkkaart is in eerste instantie bedoeld voor de schoolleiding en ondersteuningsteams in het PO, VO, en het (voortgezet) speciaal onderwijs (SO en VSO). Daarnaast richt het zich ook op de kernpartners van scholen en op gemeenten. In de 'Praktijkkaart Welbevinden: van analyse naar interventie' is de suggestie gedaan voor het vormen van een 'analyseteam' bij het in kaart brengen van welbevinden en het kiezen van korte termijn interventies. Het analyseteam kan nu als 'kernteam' de leiding nemen bij het opzetten van een duurzame aanpak op het gebied van welbevinden.

Een duurzame inzet op welbevinden werkt

Welbevinden is een zaak van kinderen, jongeren, ouders/verzorgers, wijken, onderwijs, (zorg)partners en gemeenten samen. De ervaring leert dat scholen vaak al meer doen aan welbevinden dan dat er is vastgelegd in beleid. Ook in gemeenten gebeurt van alles rondom welbevinden. Het risico bestaat dat er allerlei losse projecten ontstaan binnen de verschillende leefomgevingen van kinderen en jongeren. We weten echter dat investeren in welbevinden vanuit een integrale en duurzame aanpak beter werkt dan de inzet van losse elementen (zoals een enkele interventie). Dit wordt ook wel een schoolbrede aanpak genoemd

('whole school approach'). Hierbij vinden verschillende typen activiteiten en interventies op verschillende niveaus in en om de school plaats en zijn deze ingebed in een breed gedragen beleid. Verschillende elementen worden niet los van elkaar ingezet, maar versterken elkaar.

Binnen een schoolbrede aanpak:

- is er een lange termijn visie op welbevinden en ondersteunend beleid waar iedereen op school zich mee verbonden voelt;
- horen een positief pedagogisch school- en klasklimaat en het bevorderen van een positieve ontwikkeling van elke leerling tot de kernelementen, met een focus op talenten, kansen en mogelijkheden;
- wordt de meningsvorming en inspraak van kinderen en jongeren zelf gestimuleerd;
- worden problemen op tijd gesignaleerd en waar mogelijk voorkomen (preventie), en wordt het juiste aanbod geboden zodra een leerling vast loopt en/of te maken krijgt met factoren die het welbevinden in de weg kunnen staan.¹
- wordt de omgeving van de leerling, zoals ouders/verzorgers, leraren, zorg- en ondersteuningspartners, instanties voor sport, spel en cultuur en beleidsmakers optimaal betrokken;
- is er aandacht voor het welbevinden van de professionals in en rond de school en wordt er geïnvesteerd in samenwerking en professionalisering.

Samenhangend beleid draagt bij aan een leefomgeving in gezinnen, op scholen en in wijken waar aandacht is voor gezond opgroeien, het ontdekken van talenten, plezier maken en rekening houden met elkaar.

Werken aan welbevinden levert op verschillende terreinen winst op. Pas wanneer leerlingen zich veilig voelen en een bepaalde mate van welbevinden ervaren, zijn ze in staat om tot leren, zelfontplooiing en talentontwikkeling te komen. Andersom geldt ook: goed onderwijs bevordert het welbevinden van leerlingen. Dit kun je nalezen in de menukaart 'Interventies gericht op welbevinden en sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen'. Een integrale aanpak op welbevinden draagt ook bij aan kansengelijkheid. Het vergroten van kansengelijkheid is een opdracht voor iedereen, en ook het onderwijs heeft hierin een rol. Lees meer hierover in de praktijkkaart 'Welbevinden en gelijke kansen'.

¹ Zoals bijvoorbeeld (chronische) stress, ingrijpende gebeurtenissen, leerproblemen, weinig vertrouwen in eigen vaardigheden, zorgen in de thuissituatie en zorgen over de toekomst.

Aan de slag: systematisch werken, monitoren en evalueren

Bij het uitwerken van een samenhangend beleid rondom welbevinden zijn er twee uitgangspunten van belang:

1. De effectieve activiteiten en interventies die er al zijn in en rond de school zijn de basis waar je op voort bouwt. Bedenk altijd: Wat werkt bij deze leerlingen en deze ouders/verzorgers, op deze school op deze locatie en met deze leraren?
2. Samenwerken en plannen maken is een continu proces van leren en verbeteren. Daarbij is het van belang om als kernteam gestructureerd te werken volgens een vaste cyclus.

Vanuit de analyse die eerder al gemaakt is (zie 'Praktijkaart Welbevinden: van analyse naar interventie') kun je toewerken naar een gestructureerde aanpak, waarin de korte en langetermijndoelen met elkaar verbonden zijn. Dit kan door de volgende stappen te doorlopen:

1. Een kernteam samenstellen
2. De huidige situatie in beeld brengen
3. Visie op welbevinden herijken of ontwikkelen
4. Doelen vaststellen voor de korte en lange termijn
5. Ondersteuningsbehoeften bepalen
6. Organiseren en realiseren van activiteiten
7. Monitoren, evalueren en borgen

1. Een kernteam samenstellen

Het vormgeven van een integrale en duurzame aanpak op het gebied van welbevinden vraagt om de inzet van een kerngroep die gemotiveerd en geïnspireerd is om met welbevinden aan de slag te gaan. De kerngroep bestaat bij voorkeur uit iemand van de schoolleiding, één of meerdere personen van het ondersteuningsteam binnen de school (zoals IB-er, zorg- of ondersteuningscoördinator, gedragswetenschapper), één of meerdere leraren en een contactpersoon vanuit de kernpartners (zoals een begeleider passend onderwijs van het samenwerkingsverband, Gezonde School Adviseur van de GGD of jeugdverpleegkundige). Raadzaam is om een schoolpsycholoog of orthopedagoog vanuit bijvoorbeeld het schoolbestuur of samenwerkingsverband te verbinden aan het proces. Denk ook na over hoe je kinderen, jongeren en ouders/verzorgers gaat betrekken en gebruik daarbij kennis uit de participatieladder.

2. De huidige situatie in beeld brengen

Het kernteam heeft, als analyseteam, eerder al in beeld gebracht hoe het staat met het welbevinden van leerlingen en waar de aandachtspunten liggen per klas, leerjaar en de school als geheel. De keuzes op de korte termijn en de acties die al plaatsvinden op school vormen de basis en kunnen nu uitgebreid gaan worden naar een breed beeld van activiteiten op het gebied van welbevinden. De 'piramide van ondersteuning', gebaseerd op het Three-Tier model en 'handelingsgericht werken' (HGW), vormt een houvast om in beeld te brengen welke ondersteuning er is in en rond de school en op welk niveau (zie figuur 1).

Handelingsgericht werken is een systematische manier van werken, volgens zeven uitgangspunten die zijn toe te passen in de onderwijs- en ondersteuningsroute. HGW biedt schoolteams ondersteuning bij het omgaan met de overeenkomsten en verschillen tussen leerlingen tijdens de lessen en activiteiten. Een kernuitspraak is: Wat werkt bij deze leerlingen, op deze school op deze locatie, met deze leraren en met deze ouders? Voor meer informatie: <https://hgw-noelle-pameijer.nl/>.

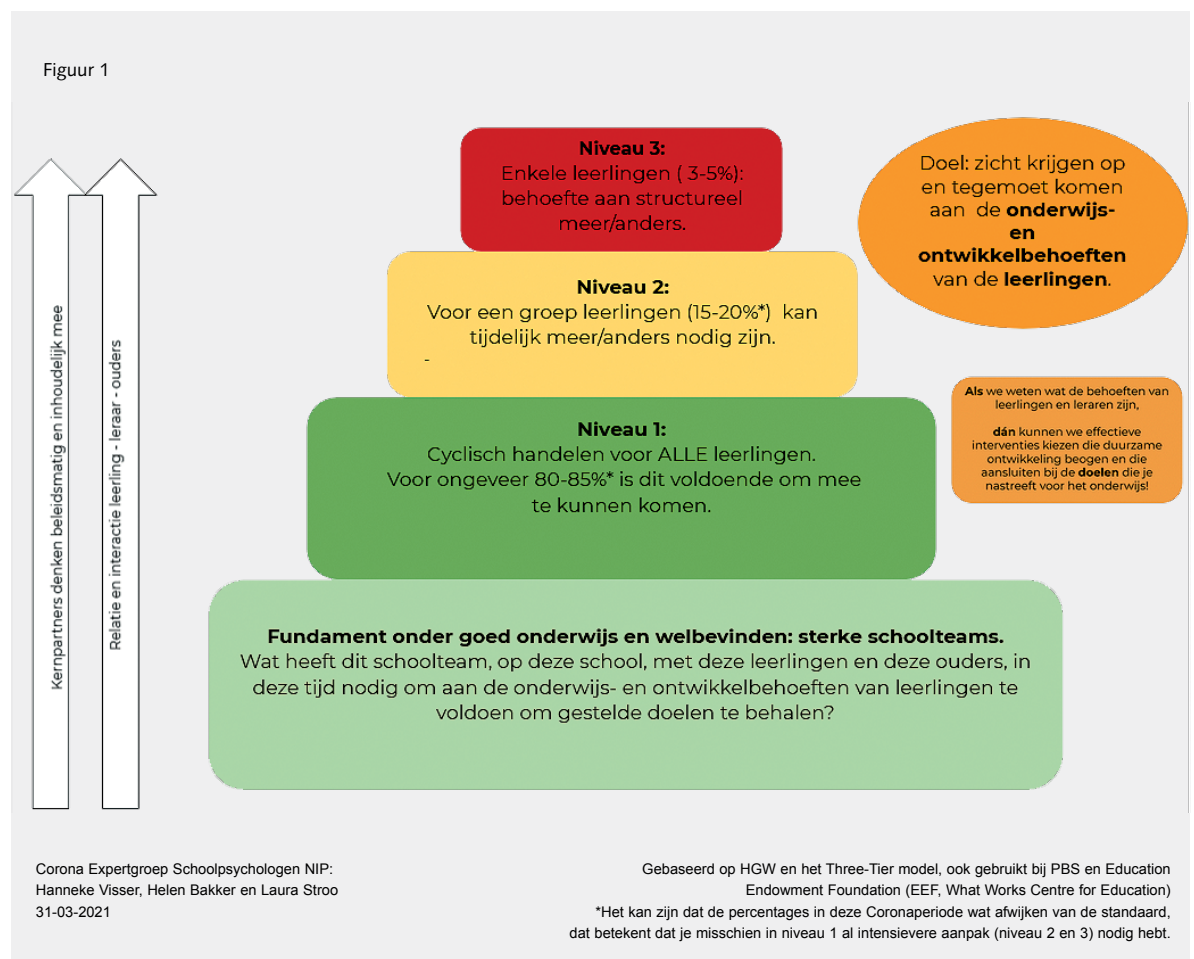
Je kunt als kerngroep de piramide invullen voor jullie school. Dat doe je door alle ondersteunende activiteiten die er in en rond de school zijn op het gebied van welbevinden per niveau in de piramide te plaatsen. Het werkt simpel en goed om de piramide te tekenen op een groot vel papier, dit op te hangen en met elkaar alle activiteiten erin te schrijven.

De piramide kent een fundament en drie niveaus:

- Het fundament bestaat uit een sterk schoolteam. Dit is de basis voor goed onderwijs en voor alle ondersteuning die geboden wordt in en om de school. Voorbeelden van activiteiten op dit niveau zijn teamuitjes, bijeenkomsten, trainingen, intervisie en afspraken over randvoorwaarden, mogelijkheden en grenzen.
- Het eerste niveau (groen) betreft het cyclisch handelen voor alle leerlingen. Voorbeelden van activiteiten op dit niveau zijn: leraar-ouder/ verzorger-leerlinggesprekken, mentorlessen over welbevinden, voorlichtingen over (mentale) gezondheid voor alle klassen, activiteiten ter bevordering van (creatieve of sportieve) talenten of positieve groepsdynamiek.

- Het tweede niveau (geel) betreft ondersteuning voor een groep leerlingen (gemiddeld 15-20%) binnen de school die iets extra's nodig heeft op het gebied van welbevinden. Voorbeelden van activiteiten op dit niveau zijn: gesprekken met (groepjes) leerlingen over somberheid of motivatie, voorlichting voor specifieke leerjaren over bijvoorbeeld middelengebruik, diagnostiek bij specifieke (groepen) leerlingen en kortdurende begeleiding binnen de school.
- Het derde niveau (rood) betreft intensieve ondersteuning voor een kleine groep leerlingen (gemiddeld ongeveer 5%). Voorbeelden van activiteiten zijn: intensieve behandeling buiten en binnen de school, thuiszittersaanpak en verwijzing naar bovenschoolse voorzieningen.
- Aan de linkerkant van de figuur staat de betrokkenheid van en samenwerking met leerlingen, ouders/verzorgers en kernpartners, op elk niveau van ondersteuning.

De checklists 'Welbevinden op School – Stand van Zaken (PO)' en 'Welbevinden op School – Stand van Zaken (VO)' geven eveneens houvast bij het in kaart brengen van de huidige situatie.

3. Visie op welbevinden herijken of ontwikkelen

Veel scholen hebben in hun beleidsdocumenten iets staan over welbevinden, vaak in termen van sociaal-emotionele ontwikkeling, pedagogisch schoolklimaat en ondersteuning. Om te komen tot een breed gedragen visie op het gebied van welbevinden, of deze te herijken, is het goed om te kijken welke 'waarden' de school heeft. Richtinggevende vragen zijn bijvoorbeeld: wat willen we onze leerlingen meegeven in de tijd dat ze bij ons zijn? Welk gedrag en welke vaardigheden vinden wij belangrijk? Wat voor soort leraren/school willen we zijn? De handleiding 'Waarden Werken voor Welbevinden op School', is een tool om door middel van waarderend actieonderzoek te komen tot een visie op welbevinden. In deze fase is het ook goed om op zoek te gaan naar inspiratie, bijvoorbeeld door het uitwisselen van ervaringen met andere scholen en het zoeken naar goede voorbeelden.

4. Doelen vaststellen voor de korte en lange termijn

Aan de hand van de ingevulde piramide en/of checklists en de visie van de school kunnen doelen worden opgesteld. Doelen kunnen zich richten op het verbeteren, versterken of uitbreiden van wat er al is in de school en goed werkt. Doelen kunnen zich ook richten op het opzetten van wat er nog niet is, maar wat wel nodig en gewenst is. Doelen kunnen betrekking hebben op activiteiten en interventies op teamniveau (het fundament) en de ondersteuning op het eerste, tweede en derde niveau. Ook het versterken van samenwerking met leerlingen, ouders en kernpartners kan meegenomen worden in de doelen.

Bij het stellen van doelen is het belangrijk om welbevinden te blijven benaderen in de volle breedte en zaken zoals vrije tijd, talentontwikkeling en gelijke kansen mee te nemen. Ook is het waardevol om doelen te stellen op basis van wat leerlingen zelf hebben aangegeven, bijvoorbeeld als het gaat om wat ze vanuit de coronatijd willen behouden voor de toekomst. Tenslotte is het van belang om prioriteiten te stellen: wat willen we bereiken op de korte en lange termijn?

Voorbeelden van doelen:

- Deze maand zijn de schoolregels weer duidelijk en betekenisvol voor leerlingen en leraren, iedereen staat achter het 'waarom' van de regels en te zien is dat iedereen zich hieraan houdt.
- Onze leraren en leerlingen hebben inzicht in wat stress (door corona en anderszins) voor hen betekent en hoe ze daarmee om kunnen gaan.
- Leerlingen dragen samen bij aan een goede sfeer in de klas en ondersteunen elkaar waar nodig.

- Dit schooljaar zetten we een heldere ondersteuningsstructuur neer die recht doet aan overeenkomsten én verschillen tussen leerlingen.
- Onze leerlingen die in 4HAVO zijn blijven zitten en gedemotiveerd zijn, vinden hun motivatie voor school weer.
- Leraren en leerlingen hebben het gevoel dat ze erbij horen en diversiteit wordt gewaardeerd (zoals leerprestaties, cultuur, ervaringen, geaardheid).

5. Ondersteuningsbehoeften bepalen

Nadat de doelen zijn opgesteld, is het belangrijk om ondersteuningsbehoeften te bepalen. Hierbij gaat het in eerste instantie om de ondersteuningsbehoeften van het schoolteam: wat heeft het schoolteam nodig om de gestelde doelen te behalen? Denk aan training op specifieke onderwerpen (zoals groepsdynamiek, straatcultuur, aandacht en concentratie), randvoorwaarden of organisatorische zaken (zoals roosterwijzigingen, tijd en gelegenheid om materialen te maken over welbevinden, lessen anders in te richten, ervaringen uit te wisselen met andere scholen en de samenwerking te versterken met leerlingen, ouders, kernpartners en de gemeente).

6. Organiseren en realiseren van activiteiten

Wanneer de doelen en bijbehorende ondersteuningsbehoeften bepaald zijn, kunnen activiteiten georganiseerd en gerealiseerd worden om de doelen te behalen. Het gaat er bij deze stap om wat je concreet gaat doen. Belangrijk is dat de kerngroep gebruik maakt van kennis over effectiviteit van activiteiten en interventies en kennis over pedagogiek en didactiek.

Voorbeelden van activiteiten:

- Elke dag een dagstart voor leerlingen met aandacht voor welbevinden.

- Meer pauzemomenten en buitenactiviteiten voor leerlingen.
- Een themaweek in de hele school over groepsdynamiek.
- Een schooldag met sport en culturele activiteiten.
- Twee keer per week een 'check-in' en 'debriefing' in schoolteams.
- Structurele overlegmomenten tussen PO en VO in de overstapfase.
- Voorlichtingen door kernpartners over middelengebruik of somberheid.
- Doorlopend lesprogramma op het gebied van sociaal-emotionele ontwikkeling.

Een overzicht van interventies die je kunt toepassen en waar je rekening mee moet houden kun je vinden in de menukaart 'Interventies gericht op welbevinden en sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen'. De modellen van ondersteuningsroutes voor het primair onderwijs en het voortgezet onderwijs geven op hoofdlijnen aan welke bijdragen ketenpartners kunnen bieden.

7. Monitoren, evalueren en borgen

Als je eenmaal op weg bent met het uitvoeren van activiteiten, dan is het belangrijk dat de kerngroep tussendoor monitort en evalueert hoe het gaat. Worden de activiteiten uitgevoerd en worden de doelen behaald? Wat vinden collega's, ouders/verzorgers, leerlingen en partners van de voortgang? Evalueren is daarmee geen laatste stap in het proces, maar een prikkel om de cyclus opnieuw te doorlopen. Het is helpend om vaste evaluatiemomenten in te plannen met de kerngroep tijdens het schooljaar. Samenwerken en leren van en met elkaar is een belangrijk kenmerk van professioneel handelen en zorgt voor borging in de school.

Een succesvolle kerngroep...

- ...bestaat uit leden die enthousiast zijn en het volhouden.
- ...bestaat uit leden die groot denken en klein doen.
- ...versterkt wat goed gaat en pakt aan wat beter kan.
- ...doet wat werkt en maakt gebruik van kennis over effectiviteit.
- ...blijft inspiratie zoeken en geeft deze inspiratie weer door aan anderen.
- ...bewaakt de uitgangspunten van structureel en cyclisch werken.
- ...heeft een schoolleiding die blijvend stimuleert, motiveert en faciliteert.

Twee voorbeelden van inzet op een duurzame en samenhangende aanpak

De directeuren van de Stichting Openbare Basisscholen Helmond hebben met hun bestuur afgesproken dat elke school een verbeterteam instelt. Dit verbeterteam geeft leiding aan de uitvoering van de gemaakte plannen op basis van de ondersteuningsvragen van de leerlingen en de schoolscan. Deze teams worden op maat ondersteund door een externe expert, ingezet vanuit het bestuur. Deze expert begeleidt het planmatig werken en de verbinding met andere scholen: leren van en met elkaar. Om dat te kunnen realiseren is een deel van de NPO middelen voor het collectieve leren gereserveerd.

In de regio Alkmaar hebben de kinderopvang, de po, vo, mbo en ho scholen, de samenwerkingsverbanden passend onderwijs en de gemeenten de handen ineen geslagen. Ze bouwen voort op eerdere afspraken om in samenhang de ontwikkeling van kinderen en jongeren te bevorderen. In aansluiting op eerder geformuleerde plannen in de uitvoeringsagenda onderwijs-jeugdhulp, de routekaart 'beweging naar inclusiever onderwijs' en de 'gelijke kansen agenda' wordt nu een 'veerkrachtpact' uitgewerkt. Dit beoogt om rond scholen naast versterking van al ingezette steun meer mogelijkheden voor welbevinden, sport, spel en cultuur te creëren.

Gezonde School

Gezonde School is een landelijk programma dat scholen helpt om te werken aan een gezonde leefstijl. Het thema Welbevinden is één van de thema's waaraan de school via de Gezonde School-aanpak kan werken. Deze schoolbrede aanpak sluit aan bij wat de school al doet en versterkt wat goed gaat. De stappen uit deze praktijkkaart vormen de kern van de Gezonde School-aanpak. Scholen kunnen advies op maat en (financiële) ondersteuning krijgen. Zie voor de mogelijkheden www.gezondeschool.nl.

Meer lezen over welbevinden

Enkele handreikingen die behulpzaam kunnen zijn bij (het opzetten van) samenhangend beleid:

- Handreiking 'Bevordering mentale gezondheid jeugd', bevat achtergrondinformatie en een stappenplan om te komen tot samenhangend beleid in de gemeente dat de mentale gezondheid van jeugd ten goede komt.
- Preventiematrix 'Verbinding onderwijs-jeugdhulp' maakt wensen, behoeften en speerpunten voor de verbinding van onderwijs, gemeenten en jeugdhulp zichtbaar aan de hand van vier stappen.
- Stappenplan 'Samenhang corona-steunpakketten jeugd', voor gemeenten en onderwijs die voor de gezamenlijke opgave staan een plan te maken rondom het herstel en perspectief van de jeugd na coronatijd, met behulp van de steunpakketten jeugd.
- Publicatie 'Werken aan mentale gezondheid van jongeren', adviezen en aanknopingspunten voor gemeenten om laagdrempelige en preventieve ondersteuning voor jongeren en jongvolwassenen te versterken.

Andere informatie en inspiratiebronnen:

- Inspiratie en handvatten voor het versterken van 'Welbevinden op School'.
- Werken aan welbevinden voor 'vluchtelingen en andere nieuwkomers'.
- Veel gestelde vragen over 'interventies in het NPO'.
- Ondersteuningstool voor leerkrachten om op verschillende niveaus 'preventief te werken aan sociaal emotionele ontwikkeling en welbevinden'.
- Informatie over welbevinden voor onderwijsprofessionals 'tijdens het coronavirus'.
- Inspiratie voor preventieve inzet in en rond school door middel van 'positief en preventief jeugdbeleid'
- 'Veerkrachtige teams' = veerkrachtige leerlingen.

Colofon

Trimbos-instituut
Postbus 725
3500 AS Utrecht

T: 030 – 297 11 00

Auteurs

Maartje van den Essenburg, MSc,
Trimbos-instituut

Dr. Hanneke Visser - van Balen,
Corona Expertgroep Schoolpsychologen
(NIP)

Drs. Chaja Deen, Nederlands
Jeugdinstituut

Financiering

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Met dank aan

Alle collega's uit de Coalitie Welbevinden
die hebben meegelezen met deze
praktijkkaart

Vormgeving

Canon Nederland N.V.

Beeld

Gettyimages.nl

Artikelnummer: PM0658

Copyrights Trimbos-instituut

Alle rechten voorbehouden. Niets uit
deze uitgave mag worden veelevoudig
of openbaar gemaakt, in enige vorm
op enige wijze, zonder voorafgaande
toestemming van het Trimbos-instituut

Bronnen

Badou, M. & Day, M. (2021). Kansenongelijkheid in het onderwijs. Verkennend onderzoek naar de factoren die samenhangen met onderwijs (on)gelijkheid. Utrecht: Verweij Jonker Instituut.

Cardona, M. A. & Neas, K. (2021). Supporting Child and Student Social, Emotional, Behavioral, and Mental Health Needs. Washington D.C.: U.S. Department of Education

Kleinjan, M., Bolier, L., Onrust, S., & Monshouwer, K. (2016). Mentale weerbaarheid en mentaal welbevinden in de schoolsetting. Utrecht: Trimbos-instituut.

Kleinjan, M., Pieper, I., Stevens, G., Van de Klundert, N., Rombouts, M., Boer, M., Lammers, J. (2020). Geluk onder druk? Resultaten van onderzoek naar mentaal welbevinden van jongeren in Nederland. Den-Haag: Unicef.

Pameijer, N. (2021). Met plezier naar school! De onmisbare rol van ouders in het succes van kinderen. Uitgeverij Pica.

Pameijer, N. (2017). Handelingsgericht werken: samenwerken aan schoolsucces. Den Haag / Leuven. Acco.

Pameijer, N., Beukering, T. van, Wulp, M. van der & Zandbergen, A. (2012). Handelingsgericht werken in het voortgezet onderwijs. Acco.

Schoemaker, C., Kleinjan, M., van der Borg, W. E., Busch, M., Muntinga, M. E., Nuijen, J., & Dedding, C. (2019). Mentale gezondheid van jongeren: enkele cijfers en ervaringen. Bilthoven: RIVM.

Spit, W. e.a. (2017). Effectieve preventie Rotterdam. Business case en Maatschappelijke kosten-batenanalyse. Rotterdam/Utrecht: Ecorys/NJi.

Visser-van Balen, H., & Bakker, H. E. (2021). Perspectief voor de jeugd. Ontwikkelingsgerichte aanpak voor het onderwijs tijdens en na corona. Corona Expertgroep Schoolpsychologen NIP.

Weare K., What works in promoting social and emotional well-being and responding to mental health problems in schools? Advice for Schools and Framework Document. Partnership for Wellbeing and Mental Health in Schools, 2015.